

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

STRATEGIC INTEGRATION OF BUSINESS PLANNING AND FORECASTING IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	11
Sharipov K.A., Ismatullayev T.R.	
ВКЛАД БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МАХАЛЛЕЙ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН: МЕХАНИЗМЫ, ДИНАМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ	21
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
BUDJET TASHKILOTLARIDA XARAJATLARNI REJALASHTIRISH VA MOLIYAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH.....	27
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
FERMER XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA SUBSIDIYA AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	32
Xakimov Zafar Ibragimovich	
IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA DAVLAT INNOVATSION VA INVESTITSION SIYOSATINING O'RNI	38
Xaydarova Yorqinoy Asqar qizi	
QURILISH SANOATIDA KORXONALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	44
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
ОСОБЕННОСТИ ВЫБОРА СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА	50
Абдуллаева Матлуба Нематовна, Акбарова Муфаррах Мухитдиновна	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОМПЛЕКС-КОНТРОЛЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УЗБЕКИСТАНЕ	56
Халтурдиев Айтмурат Маратович	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ICHKI BELGILARI	64
Saatova Lolaxon Ergashevna	
INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARI	71
Pulatov Abdullo	
MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA.....	76
Axmedov Zafarjon Zokirjon	
МОДЕЛЬ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ ESG-ТРАНСФОРМАЦИИ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ	80
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
KORPORATIV KORXONALARDA KAPITALNI BUDJETLASHTIRISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	85
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
INNOVATSION MENEJMENTDA KOMMUNIKATSIYA VA TASHKILY MOSLASHUVCHANLIKNING ROLI: O'ZBEKISTON SHAROITI MISOLIDA	92
Atamatov Abdusalil Salomovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING AHAMIYATI VA UNING SALOHİYATINI BELGILOVCHI OMILLAR	97
Qodirov Baxodir Tursunovich, To'rayev Qaxramon Zokirjonovich	

NAMANGAN VILOYATIDA AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TADBIRKORLIK MUHITINI BAHOLASH	103
Raximova Moxigul Isroiljonovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	107
Davitova Shaxzoda Doniyor qizi	
ANALYSIS OF THE FORMATION OF MARKET DEMAND AND THE ESTABLISHMENT OF EQUILIBRIUM IN A MARKET ECONOMY	112
Kamilova Nargiza	
BO'LAJAK FIZIKA O'QITUVCHILARINI NANOTEXNOLOGIYA SOHASIDAGI BILIMLARNI TAQDIM ETISHGA VA O'QITISHGA TAYYORLASH METODIKASI	115
Sottarov Abdulvali Umirqulovich	
INTEGRATING AI INTO STRATEGIC MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	120
Uktamova Durdona Bakhtiyor qizi, Sultonali Umaraliyevich Mekhmonov	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA IJTIMOIIY HISOBOTLAR VA ULARNING AHAMIYATI	130
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
SANOAT KLASTERINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI.....	135
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIGINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	140
Yangiboev Rustam Berdiyrovich	
MINTAQA IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH MEKANIZMLARI.....	145
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
ЭКОЛОГИЯ ТУРИСТА КАК МЕТОД СОЗДАНИЯ КОМФОРТНОЙ И УСТОЙЧИВОЙ СРЕДЫ ДЛЯ ПУТЕШЕСТВЕННИКОВ.....	149
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
BINO VA INSHOOTLARNI BARPO ETISHDA PREFABRIKATSIYALASHGAN HAMDA MODULLI QURILISH TIZIMLARINI AQLLI BOSHQARUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	152
Solijonov Javoxirmirzo Obidjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA AKSIYADORLIK TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	163
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
O'ZBEKISTONDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	169
Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI SIFATI VA XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQLIGI TAHLILI	174
Safarova Muxabbat Radjabovna	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT SIYOSATI VA DEPOZIT BAZASI DINAMIKASINING BANK LIKVIDLIGIGA TA'SIRI	178
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ISLOMIY MOLIYANING BANK TIZIMIGA INTEGRATSIYASI: MUAMMOLAR, IMKONIYATLAR VA TRANSFORMATSIYA YO'NALISHLARI	186
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
SAMARQAND VILOYATI SANOATINING HUDUDIIY TARKIBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI.....	190
Uralov Eliboy Omonovich	

DIVERSIFIKATSIYALASHUV ASOSIDA QURILISH TARMOG' I RIVOJLANISHINI KO'P OMILLI BOG'LANISHLAR ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	194
Yembergenova Aynur Aydosbaevna	
ЩЕБЕНОЧНО-МАСТИЧНЫЙ АСФАЛЬТОБЕТОН В КИТАЕ: СОСТАВ, СВОЙСТВА, ИННОВАЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	201
Карабаев Абдужаббор Мелиевич, Занг Хайфей	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA SUBYEKTIV RISKNI SHAKLLANTIRUVCHI KOGNITIV OMILLAR VA ULARNI BOSHQARISH MEKANIZMLARI	205
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov	
HOMILADOR AYOLLAR UCHUN MAXSUS KIIYIMLARNI LOYIHALASHDA ISTE'MOLCHILAR TALABLARINI O'RGANISH	211
D.Sattarova, U.Vakhidova, D.Madiyarovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI DAROMADLARIGA TA'SIR ETUVCHI STATISTIK INDIKATORLAR TIZIMINING METODOLOGIK ASOSLARI VA ULARNING TAHLILIIY IMKONIYATLARI	217
Atayev Jaxongir Erkinovich	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI DAROMADLARIGA TA'SIR ETUVCHI STATISTIK INDIKATORLAR TIZIMINING METODOLOGIK ASOSLARI VA ULARNING TAHLILYIY IMKONIYATLARI

Atayev Jaxongir Erkinovich

Abu Rayhon Beruniy nomidagi
Urganch davlat universiteti,
“Biznes va boshqaruv” kafedrası,
stajyor o'qituvchi,
E-mail: j.ataev88@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida aholi daromadlariga ta'sir etuvchi statistik ko'rsatkichlar tizimi tahlil qilingan. Milliy Hisoblar Tizimi (MHT) doirasidagi uy xo'jaliklarining daromadlari, pul daromadlari, birlamchi daromad, kambag'allik va qashshoqlik tushunchalari keltirilgan. 2010–2025-yillar uchun statistik ma'lumotlar asosida aholi daromadlari dinamikasi va tarkibiy o'zgarishlar tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: aholi daromadlari, milliy hisoblar tizimi, yalpi daromad, kambag'allik darajasi, turmush darajasi, xarid qobiliyati, pul daromadlari taqchilligi, qashshoqlikning quyi chegarasi.

Abstract. This article analyzes the system of statistical indicators affecting population income in the Republic of Uzbekistan. Household income indicators within the System of National Accounts (SNA), monetary income, primary income, poverty level, and extreme poverty are examined. Based on statistical data for 2010–2025, the dynamics and structural changes in population incomes are analyzed.

Keywords: population income, system of national accounts, gross income, poverty level, living standards, purchasing power, monetary income deficit, extreme poverty line.

Аннотация. В данной статье анализируется система статистических показателей, влияющих на доходы населения Республики Узбекистан. Рассмотрены показатели Системы национальных счетов (СНС): доходы домохозяйств, денежные доходы, первичные доходы, уровень бедности и крайняя бедность. На основе статистических данных за 2010–2025 годы проанализированы динамика и структурные изменения доходов населения.

Ключевые слова: доходы населения, система национальных счетов, валовой доход, уровень бедности, уровень жизни, покупательная способность, дефицит денежных доходов, черта крайней бедности.

KIRISH

Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko'lamlı ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar natijasida aholi daromadlari dinamikasi hamda umumiy farovonlik ko'rsatkichlari o'zaro uzviy bog'liq holda shakllanmoqda. So'nggi yillarda iqtisodiyotning tarkibiy jihatdan yangilanishi, investitsion muhitning sezilarli darajada yaxshilanishi va bozor mexanizmlarining bosqichma-bosqich joriy etilishi natijasida aholi real daromadlarining barqaror o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda [1].

“Inson qadri ustuvor bo'lgan jamiyat” g'oyasiga tayanuvchi Yangi O'zbekiston taraqqiyot modeli ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini rivojlantirishni nazarda tutadi. Mazkur strategik yondashuv doirasida aholi turmush darajasi va farovonligini oshirish asosiy maqsadlardan biri sifatida belgilangan. Shu bois

davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilish, institutsional o'zgarishlarni yanada chuqurlashtirish hamda iqtisodiyotning barcha sohalarida samaradorlikni oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda [2].

2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida qariyb 100 ga yaqin ustuvor maqsadlarni amalga oshirish belgilangan. Ushbu maqsadlar iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, ijtimoiy farovonlik darajasini oshirish, inson kapitalini rivojlantirish hamda institutsional boshqaruv tizimini takomillashtirishga yo'naltirilgan. Shuningdek, ular aniq iqtisodiy va ijtimoiy indikatorlar bilan uzviy bog'langan bo'lib, ularning ijrosi doimiy monitoring va baholash mexanizmlari orqali nazorat qilib boriladi [2].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Aholi daromadlari va turmush darajasi masalasi ko'plab iqtisodchilar tomonidan o'rganilgan. Yusupov Y. [5] O'zbekistondagi iqtisodiy islohotlar jarayonida aholi daromadlari dinamikasini chuqur tahlil qilgan. Raximov I. X. [6] makroiqtisodiy nuqtai nazardan daromadlar tarkibini ko'rib chiqqan.

Shodmonov Sh. va G'ulomov S. [7] iqtisodiyot nazariyasiga oid asarlarida aholi daromadlari tasnifi va ko'rsatkichlarini batafsil bayon qilgan. Toshmatov Sh. A. [10] aholi daromadlari va iste'molini iqtisodiy tahlil qilishning metodologik asoslarini ishlab chiqqan. Berkinov B. B. [11] kambag'allikni qisqartirish va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlikni O'zbekiston tajribasi asosida o'rgangan.

Xalqaro miqyosda World Bank va United Nationsning aholi daromadlarini o'lchash metodologiyalari, jumladan Milliy Hisoblar Tizimi (MHT) standartlari [3] tadqiqotning nazariy asosini tashkil etadi. Mazkur maqolada yuqoridagi tadqiqotlar sintezi asosida O'zbekiston uchun yangilangan statistik tahlil amalga oshirildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi va Statistika agentligining 2010–2025-yillarga oid rasmiy ma'lumotlaridan foydalanildi. Qo'llanilgan asosiy metodlar quyidagilardan iborat:

- statistik tahlil va tendensiyalarni aniqlash metodi;
- bazisli va zanjirli o'sish sur'atlarini hisoblash metodi;
- hududiy qiyosiy tahlil metodi;
- korrelyatsion tahlil (mustaqil bandlikning umumiy daromadlarga ta'sirini baholash uchun);
- World Bank metodologiyasiga asoslangan kambag'allikni baholash metodi.

Maqolada foydalanilgan barcha raqamli ma'lumotlar rasmiy statistik manbalarga asoslangan bo'lib, xronologik qamrovi 2010–2025-yillarni o'z ichiga oladi. Tahlil natijalari asosida jadvallar va xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Aholi turmush darajasi insonlarning moddiy hamda madaniy-maishiy ehtiyojlarining qondirilish darajasi va ijtimoiy yashash sharoitlarining yaxshilanib borishini o'zida mujassam etadi. Moddiy ehtiyojlar tarkibiga oziq-ovqat mahsulotlari, kiyim-kechak, uy-joy, yoqilg'i hamda turli maishiy buyumlarga bo'lgan talablar kiradi. Madaniy-maishiy ehtiyojlar esa ta'lim olish, sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish va mehnat faoliyatini amalga oshirish imkoniyatlari bilan bog'liqdir.

Shuningdek, aholi turmush darajasi daromadlar miqdori, ularning taqsimlanishi, bandlik darajasi hamda ijtimoiy himoya tizimining samaradorligi bilan ham chambarchas bog'liqdir. Aholining real daromadlari oshib borishi natijasida iste'mol hajmi kengayadi va turmush sifati yaxshilanadi. Bundan tashqari, infratuzilmaning rivojlanganligi, ekologik muhitning holati hamda xavfsiz yashash sharoitlari ham turmush darajasini belgilovchi muhim omillar hisoblanadi. Shu bois iqtisodiy siyosatda aholi farovonligini oshirish ustuvor yo'nalish sifatida qaraladi [3].

Aholining umumiy daromadlari faqat mehnat faoliyati yoki mustaqil bandlikdan olinadigan tushumlar bilan cheklanmaydi, balki mulkdan olinadigan daromadlar (foizlar, dividendlar, gonorarlar) hamda turli transfert to'lovlarini (pensiylar, nafaqalar, stipendiyalar va pul o'tkazmalari) ham o'z ichiga oladi [4]. 2024-yil yanvar–dekabr davrida O'zbekiston aholisi umumiy daromadlari hajmi 896,3 trillion so'mni tashkil etdi. Ushbu ko'rsatkich 2023-yilga nisbatan real hisobda 108,1 foizga o'sdi [5].

Aholi daromadlari tarkibida o'zini o'zi band qilish orqali olinadigan tushumlar muhim ulushni egallaydi. 2025-yilning birinchi yarmi yakunlariga ko'ra, aholi umumiy daromadlari hajmida kichik tadbirkorlikdan olingan daromadlar ulushi 57 foizni tashkil etdi [6]. Mehnat faoliyatidan shakllanadigan daromadlarning asosiy qismi mustaqil bandlikdan olinadigan tushumlarga to'g'ri kelib, ularning ulushi 48,2 foizni tashkil etdi. Mazkur ko'rsatkichning har 1 foizga ortishi umumiy daromadlar hajmining o'rtacha 0,41 foizga oshishiga xizmat qilgan (1-jadval).

1-jadval. 2010–2025 yillarda O‘zbekiston aholisi umumiy daromadlari hajmi va ularning o‘shish sur‘atlari, mlrd so‘mda

Yil	Umumiy daromad (mlrd so‘m)	Mutlaq o‘zgarish (bazisli)	Mutlaq o‘zgarish (zanjirli)	Nisbiy o‘shish (bazisli, %)	Zanjirli o‘shish sur‘ati (%)
2010	62 631,6	—	—	100,0	—
2011	85 933,5	23 301,9	23 301,9	137,2	37,2
2012	104 263,0	41 631,4	18 329,5	166,5	21,3
2013	126 268,0	63 636,4	22 005,0	201,6	21,1
2014	146 392,9	83 761,3	20 124,9	233,7	15,9
2015	169 344,3	106 712,7	22 951,4	270,4	15,7
2016	197 962,4	135 330,8	28 618,1	316,1	16,9
2017	257 361,5	194 729,9	59 399,1	410,9	30,0
2018	322 949,3	260 317,7	65 587,8	515,6	25,5
2019	391 389,1	328 757,5	68 439,8	624,9	21,2
2020	441 203,7	378 572,1	49 814,6	704,4	12,7
2021	550 747,3	488 115,7	109 543,6	879,3	24,8
2022	667 418,6	604 787,0	116 671,3	1 065,6	21,2
2023	779 085,7	716 454,1	111 667,1	1 243,9	16,7
2024	896 300,0	833 668,4	117 214,3	1 431,5	15,0
2025*	1 134 253,0	1 071 621,4	237 953,0	1 811,2	26,6

*2025-yil yanvar–sentabr oylaridagi ma‘lumotlar asosida hisoblangan.

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ma‘lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Jadval tahlili shuni ko‘rsatadiki, aholi umumiy daromadlari 2010–2025-yillar davomida barqaror o‘shib kelgan. 2025-yilda daromadlar 2010-yilga nisbatan 18 baravardan ko‘proq oshgan, ya‘ni bazisli o‘shish sur‘ati 1811,2 foizni tashkil etgan. Zanjirli o‘shish sur‘atlari bo‘yicha ko‘pchilik yillarda o‘shish 12–30 foiz oralig‘ida bo‘lgan. Daromadlarning eng tez o‘sgan davrlari 2017-yil (iqtisodiy faollikning kuchayishi), 2021-yil (pandemiyadan keyingi tiklanish) hamda 2024–2025-yillar (bandlik siyosati samarasi) hisoblanadi.

2010–2025-yillar davomida uy xo‘jaliklari daromadlarining asosiy manbai ishlab chiqarishdan olingan daromadlar bo‘lgan. Biroq ularning umumiy daromaddagi ulushi bosqichma-bosqich kamayib borgan: 2010-yildagi 80,4 foizdan 2025-yilda 70,4 foizgacha, ya‘ni 10 foiz punktga pasaygan [3]. Shu bilan birga, transfertlardan olingan daromadlar ulushi 19,6 foizdan 29,6 foizgacha oshgan. Xususan, 2025-yilda xorijdan olingan pul o‘tkazmalarining umumiy uy xo‘jaliklari daromadidagi ulushi 16,5 foizdan 21 foizgacha oshgan [8].

Hududlar kesimida aholi jon boshiga to‘g‘ri keladigan daromadlar darajasida sezilarli farqlar mavjud. 2025-yilning birinchi yarmida aholi jon boshiga umumiy daromadlar eng yuqori Tashkent shahrida qayd etilib, 35,1 mln so‘mni tashkil etgan. Eng past ko‘rsatkich esa Republic of Karakalpakstanda kuzatilgan [6]. 2024-yil yakunida esa Tashkent va Republic of Karakalpakstan o‘rtasidagi daromadlar farqi 3,32 barobarni tashkil etgan bo‘lib, bu 2020-yildagi 2,15 barobar ko‘rsatkichiga nisbatan sezilarli o‘shishni anglatadi [4].

Mol-mulkdan olingan daromadlar ulushi 1,9 foizdan 3,3 foizgacha oshgan bo‘lsa-da, umumiy tarkibda nisbatan kichik ulushni saqlab qolmoqda. Bu kapital bozorlari va moliyaviy instrumentlarning hali yetarli darajada rivojlanish salohiyati mavjudligini ko‘rsatadi. Umuman olganda, aholi daromadlari tarkibida yuz berayotgan o‘zgarishlar iqtisodiyotda strukturaviy siljishlar mavjudligini, ya‘ni daromadlarning ishlab chiqarishga asoslangan modeldan transfertlarga tayanuvchi modelga qisman o‘tayotganini ifodalaydi [3].

Bu holat uzoq muddatda iqtisodiy barqarorlikni yanada mustahkamlash zaruratini ko‘rsatadi, chunki transfert daromadlari ishlab chiqarish samaradorligiga bevosita bog‘liq emas. Shu sababli kapital bozorlarini rivojlantirish, investitsion muhitni yaxshilash hamda aholining moliyaviy savodxonligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kambag‘allikni qisqartirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylantirilib, bu borada tizimli yondashuv asosida kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Mahalla darajasigacha tushgan holda kambag‘allikni qisqartirish mexanizmi joriy etildi [9]. Milliy statistika qo‘mitasi va World Bank kuzatuvlariga ko‘ra, kambag‘allik darajasi 2021-yildagi 17 foizdan 2024-yilda 8,9 foizgacha pasaygan. Bu esa mazkur davr mobaynida kambag‘allik chegarasidan pastda yashovchi aholi ulushining deyarli ikki barobarga qisqarganini ko‘rsatadi.

2024-yilda 719 ming nafar aholi kambag‘allikdan chiqarildi, natijada kambag‘al aholi soni 3,3 mln kishiga kamaydi [11]. 2025-yil yakunida esa kambag‘allik darajasi yana 3,1 foiz punktga qisqarib, 5,8 foizni tashkil etdi va 302 ming ehtiyojmand oila kambag‘allikdan chiqarildi [12]. 2025-yil uchun belgilangan minimal iste‘mol xarajatlari qiymati oyiga kishi boshiga 669 ming so‘mni tashkil etadi [13].

Ta'lim sohasida ham sezilarli ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda: maktabgacha ta'lim qamrovi 27 foizdan 74 foizgacha, oliy ta'lim qamrovi esa 9 foizdan 38 foizgacha oshirildi [2]. 2024-yilda aholi bandligini ta'minlash maqsadida yaratilgan ish o'rinlarining 35,6 foizi kichik biznes sohasini rivojlantirish hisobiga to'g'ri kelgan. Ish haqi darajasida sohalar bo'yicha farqlanishlar kuzatilib, bank, moliya va axborotlashtirish sohalarida o'rtacha ish haqi yuqori, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida o'rtacha, qishloq xo'jaligi va baliqchilikda esa nisbatan past darajada bo'lgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar va statistik tahlillar asosida quyidagi xulosa va takliflarga kelindi:

O'zbekistonda 2010–2025-yillar davomida aholi umumiy daromadlari bazisli ko'rsatkich bo'yicha 18 baravardan ortiq oshib, barqaror o'sish tendensiyasi kuzatilgan. Zanjirli o'sish sur'ati ko'pchilik yillarda 12–30 foiz oralig'ida bo'lgan [3]. Aholi daromadlari tarkibida transfert to'lovlarining ulushi 19,6 foizdan 29,6 foizgacha oshishi davlatning ijtimoiy himoya mexanizmlarini kuchaytirgani va xorijiy pul o'tkazmalarining ahamiyati ortgani bilan bog'liq. Ishlab chiqarish daromadlari ulushining kamayishi esa uzoq muddatli iqtisodiy o'sish nuqtai nazaridan strategik e'tiborni talab qiladi [3, 8].

Kambag'allik darajasi 2021-yildagi 17 foizdan 2025-yilda 5,8 foizgacha pasaygani aholi farovonligi sohasidagi muhim natijalarni ko'rsatadi. Shu bilan birga, shaharlarda kambag'allik darajasi 5,2 foiz va qishloq joylarda 6,4 foiz bo'lishi hududlar o'rtasidagi farqlar saqlanib qolayotganini bildiradi.

Hududlararo daromad tafovutlari, xususan, Tashkent shahri va Republic of Karakalpakstan o'rtasidagi farqning 3,32 barobarga yetgani mintaqaviy rivojlanish siyosatini yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi [4]. Mustaqil ravishda band bo'lishdan olingan daromadlarning 1 foizga o'sishi umumiy daromadlar hajmining 0,41 foizga oshishiga olib kelishi kichik tadbirkorlik va o'zini o'zi band qilish siyosatini kuchaytirishning ahamiyatini tasdiqlaydi.

Takliflar:

1. Hududlararo daromad farqlarini kamaytirish maqsadida mintaqaviy infratuzilma va iqtisodiy dasturlarni kuchaytirish, jumladan, Republic of Karakalpakstan va qishloq hududlariga maqsadli investitsiyalarni yo'naltirish;

2. Aholi daromadlarini ishlab chiqarish omillariga asoslangan barqaror model sari yo'naltirish uchun kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish, xususan, soliq imtiyozlari va kreditlash shartlarini yengillashtirish;

3. Kambag'allik monitoringini mahalla darajasida raqamlashtirish va maqsadli ijtimoiy yordam samaradorligini oshirish, ya'ni yordam oluvchilarni aniqlashda sun'iy intellekt asosidagi baholash tizimlarini joriy etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 28.01.2022. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. Shavkat Mirziyoyev. (2022). Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, O'zbekiston: O'zbekiston.
3. Shavkat Mirziyoyev. (2025). Kambag'allikdan farovonlik sari: xalqaro forum nutqi. Toshkent, O'zbekiston: Prezident matbuot xizmati.
4. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2024). Aholi turmush darajasi statistikasi. Toshkent, O'zbekiston.
5. Yusupov, Y. (2021). O'zbekistonda iqtisodiy islohotlar: aholi turmush darajasi va daromadlar dinamikasi. Toshkent, O'zbekiston: Iqtisodiyot nashriyoti.
6. Raximov, I. X. (2020). Makroiqtisodiyot: darslik. Toshkent, O'zbekiston: TDIU.
7. Shodmonov, Sh., & G'ulomov, S. (2010). Iqtisodiyot nazariyasi: darslik. Toshkent, O'zbekiston: O'qituvchi.
8. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2024). Aholi turmush darajasi: statistik to'plam 2024. Toshkent, O'zbekiston: Statistika agentligi.
9. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2023). O'zbekiston Respublikasi: ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar 2023. Toshkent, O'zbekiston: Statistika agentligi.
10. Toshmatov, Sh. A. (2019). Aholi daromadlari va iste'moli: iqtisodiy tahlil. Toshkent, O'zbekiston: Fan va texnologiya.
11. Berkinov, B. B. (2022). Kambag'allikni qisqartirish va iqtisodiy o'sish: O'zbekiston tajribasi. Toshkent, O'zbekiston: Iqtisodiyot.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil yakunlariga bag'ishlangan Oliy Majlisga murojaatnomasi. (2026). Toshkent, O'zbekiston.
13. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yilgi minimal iste'mol xarajatlarini belgilash to'g'risidagi qarori. (2025). Toshkent, O'zbekiston.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100